

*La ciudad en el cine.
Recorridos, encuadres,
secuencias, montajes.*
Antonio Pizza (ed.)

Taller Arquitectura i Cine

Andrea Maglio

FOTO: CIRO FRANK SCHIAPPA

L'estretíssima relació entre la ciutat del segle xx i el mitjà cinematogràfic es pot analitzar des de diversos punts de vista. El paisatge de les escenografies pintades representant la realitat indiquen de forma inequívoca la importància de la "presència física" de l'element urbà, però no modifica el valor de la imaginació que el cinema nodreix. Algunes ciutats esdevenen entorns privilegiats per a la configuració de decorats cinematogràfics i d'aquesta manera adquireixen una aura alimentada per les històries que s'hi representen: és el cas d'algunes de les ciutats analitzades en aquest llibre (*La ciudad en el cine. Recorridos, encuadres, secuencias, montajes*), com París i Berlín, o també Barcelona, que és objecte de tres assaigs. Si el cinema és, d'alguna manera, "l'art del segle XX", sembla clar, doncs, que avui les pel·lícules siguin possibles fonts d'estudi, és a dir, "documents" per a àmbits com ara la història urbana, les ciències socials, la semiologia o la psicoanàlisi, com demostra la rica tradició dels *film studies*.

Pel que fa als estudis de caràcter històric sobre l'arquitectura o sobre la ciutat, el que mai cap assaig científic podrà restituir és l'ús de l'espai urbà –real o fictici– i, per tant, la seva no neutralitat: si els projectes d'arquitectes i urbanistes massa sovint imaginem espais mig buits, com a màxim poblats de figuretes estilitzades com en els *renders*, i la fotografia d'arquitectura proposa decorats suggeridors, il·luminats amb art, sense l'element humà, les pel·lícules, en canvi, copsen aquesta immobilitat artificial amb exactitud en l'espai i en el temps. Precisament el temps, que és objecte d'un assaig aprofundit que el veu com el nexa d'unió entre el medi cinematogràfic i la realitat urbana, constitueix l'element distintiu de la lectura cinematogràfica de la ciutat i del

paisatge. Només cal pensar en l'epifania viscuda per Eric Rohmer quan l'any 1984, mirant per primera vegada *Stromboli* de Rossellini, va quedar impressionat justament de la relació entre el temps i l'espai en la representació de la història.

Un discurs diferent, que també s'aborda en el llibre, és el dels llocs del turisme, per als quals les imatges cinematogràfiques poden assolir un rang encara més gran gràcies a l'efecte "publicitari" vehiculat a través de les pel·lícules. Aquest rang és evident ja als anys cinquanta, però avui sembla que ha adquirit una importància decisiva i les administracions locals, conscients d'aquestes potencialitats, fomenten que es filmin produccions al seu territori. A Itàlia, per exemple, és essencial el rol de les comissions cinematogràfiques (*film commission*), instituïdes a totes les regions, que donen suport a les produccions tant des del punt de vista financer com organitzatiu.

Si la relació entre cinema i context urbà és, doncs, prou estreta, també l'escala d'un edifici singular pot assumir un paper rellevant en la posada en escena, com es posa de manifest a la segona part del llibre: és especialment suggeridora l'anàlisi que fa un dels assaigs sobre l'arquitectura mostrada en seccions, amb derivacions evidents de les escenografies teatrals, però també la reflexió sobre el caràcter que les pel·lícules atorguen a l'arquitectura moderna, sovint identificada amb la representació d'herois negatius o, al contrari, com a lloc de retrobament dels àngels que vetllen pel destí de la ciutat, com al *Ciel sobre Berlín* de Wenders. La tercera part del llibre tracta de l'àmbit dels documentals o, més en general, de la possibilitat de llegir l'arquitectura a través del mitjà cinematogràfic. Aquest és un aspecte gens secundari per a la comprensió real d'objectes que

difícilment es poden representar a través dels *media* tradicionals. Ja Bruno Zevi havia assenyalat que la "quarta dimensió" era fonamental per a la percepció de l'espai en moviment i diversos autors de la segona meitat del segle xx han utilitzat el documental com a instrument per a l'anàlisi de l'arquitectura, de la ciutat o del paisatge, o també com a mitjà d'investigació abans de redactar el projecte arquitectònic o urbanístic. I fins i tot Reyner Banham, per sostenir el seu punt de vista inusual sobre Los Angeles, l'any 1972 recorre a un documental al qual al cap d'un any el segueix un llibre i aprèn a conduir justament per fer una pel·lícula sobre l'automòbil en moviment.

Aquesta edició, a cura d'Antonio Pizza, aborda tots aquests diferents aspectes amb què es pot declinar la relació entre cinema i ciutat, oferint una nova demostració de com els estudis històrics i crítics-hermenèutics sobre l'arquitectura es poden valer útilment d'un patrimoni cultural tan ric i articulat. L'estructura clara del llibre en permet una lectura àgil, no necessàriament lineal, amb la qual es pot obtenir una panoràmica quasi calidoscòpica d'un tema de molta actualitat i sens dubte apassionant.

*La ciudad en el cine.
Recorridos, encuadres,
secuencias, montajes*
Antonio Pizza (ed.)